

Delovni spor, alternativno reševanje in njegovi stroški

Anita Blažič*

Univerza v Novem mestu Fakulteta za ekonomijo in informatiko, Na Loko 2, 8000 Novo mesto, Slovenija
anita.blazic@uni-nm.si

Povzetek:

Raziskovalno vprašanje (RV): Ali imajo slovenska sodišča za nemoteno izvajanje alternativnih oblik reševanja sodnih sporov na voljo zadosten delež javnih sredstev?

Namen: Namen raziskave je predstaviti delovne spore in njihove alternativne načine reševanja znotraj sodnega sistema, pri čemer je poudarek na mediaciji kot obveznem postopku po ZARSS. Raziskava se osredotoča na stroške, ki jih imajo sodišča pri izvajanju teh alternativnih postopkov.

Metoda: Tekom raziskovanja so bile uporabljene metode družboslovnega raziskovanja. Raziskovanje se je pričelo z metodo zbiranja, s pomočjo katere je bila pregledana obstoječa literatura, v nadaljevanju je bila za kratko predstavitev ZARSS uporabljena zgodovinska metoda in za proučitev pravnih podlag in strokovne literature uporabljena metoda deskriptivne analize. Citati stališč avtorjev so bili obravnavani v okviru metode kompilacije. Pri predstavitvi stroškov porabljenih za izvajanje alternativnih oblik reševanja sodnih sporov v letih 2018 do 2023, je bila uporabljena metoda analize podatkov. Na podlagi analize statističnih podatkov glede na celoto, je bila uporabljena metoda predvidevanja in na nek način tudi induktivna in deduktivna metoda.

Rezultati: Razpoložljivih sredstev za izvajanje ARS je na voljo dovolj. Zagotovljena so predvsem v okviru evropske kohezijske politike in se porabljajo za namene promocije ARS, hkrati pa omogočajo lažjo dostopnost ARS za stranke, še posebej v civilnih in delovnopravnih sporih.

Organizacija: Raziskava ponuja uporabne ugotovitve za menedžerje pravosodnih institucij. S poudarkom na stroškovni analizi omogoča učinkovitejšo načrtovanje finančnih in kadrovskih virov ter izboljšanje postopkov za zmanjšanje sodnih zaostankov.

Družba: Skozi raziskavo je poudarjen pomen dostopnosti pravnega varstva, saj opozarja na potrebo po trajnostnem financiranju ARS, ki zmanjšuje stroške in čas za stranke v delovnih sporih. S promocijo ARS med širšo javnostjo prispeva k večji uporabi mediacije, kar zmanjšuje konfliktno situacijo in krepi kulturo dialoga. Na družbeni ravni raziskava spodbuja odgovorno uporabo javnih sredstev in dolgoročno izboljšanje pravosodnega sistema.

Originalnost: Izvirnost raziskave se kaže v obravnavi finančnih in organizacijskih vidikov ARS v kontekstu slovenskega pravosodja, kar je nov pristop v obstoječi literaturi. Kombinacija pravne, ekonomske in statistične analize ponuja celovit vpogled v delovanje ARS in razkriva doslej prezrte vzroke za izboljšave. Ugotovitve raziskave niso le teoretične, temveč tudi praktične, saj nudijo konkretne rešitve za izboljšanje dostopnosti in učinkovitosti ARS.

Omejitve/nadaljnje raziskovanje: Raziskava se osredotoča na slovenski pravni sistem in specifično obdobje (2018–2023), kar lahko omejuje splošno uporabnost ugotovitev. Prihodnje raziskave bi lahko primerjale delovanje ARS v različnih državah ali pravnih sistemih ter analizirale dolgoročne učinke trajnostnega financiranja ARS na družbo in pravosodne postopke. Dodatno bi bilo smiselno raziskati vpliv digitalizacije na izvajanje ARS.

Ključne besede: delovni spor, alternativno reševanje sporov, stroški alternativnega reševanja sodnih sporov.

1 Uvod

Delovni spor je pravni spor ali nesoglasje, ki se nanaša na delovna razmerja med delavci in delodajalci in njihove pravice in dolžnosti. Delovni spor se lahko pojavi, ko se stranke (delavec in delodajalec) ne strinjajo glede interpretacije, izvajanja ali kršitve delovnih dogovorov, pogodb o zaposlitvi ali zakonodaje, ki ureja delovna razmerja. Spori v delovnem okolju so lahko kompleksni in se lahko razvijajo iz različnih vzrokov, vključno z nepravilnostmi pri plačilu, neprimernim ravnanjem na delovnem mestu, nespoštovanjem pravic delavcev, kršitvami pogodb, odpuščanju in drugimi težavami. Reševanje delovnih sporov je pomembno za vzpostavitev uravnoteženih in pravičnih delovnih razmerij ter za preprečevanje dolgotrajnih in negativnih vplivov na vse vpletene strani. Delovni spori se lahko rešujejo na različne načine, vključno s pogajanjem med strankami, mediacijo, arbitražo ali v najhujših primerih s sodnim postopkom. Teža delovnega spora pa se, ko se dodajo še stroški, ki nastanejo tekom reševanja le tega, pogloblja. S tem se pogloblja tudi odnos udeleženih strank do spora in do nasprotne stranke. Znano je, da so sodni stroški dokaj visok zalogaj, predvsem kadar se postavimo na stran v finančnem smislu šibkejše stranke, delojemalca. Prav tako je znano, da so sodni postopki dolgi, predolgi. V okviru navedenih dejstev, so se razvile alternativne možnosti reševanja sporov, ki prinašajo pozitivne učinke na stroške in trajanje posameznega spora, kar je predvsem pomembno pri delovnopravnih razmerjih, kjer je potreba po nadaljnjem sodelovanju v večini primerov še izražena. Glede na približevanje alternativnih načinov reševanja sporov strankam, se v okviru Evropskega socialnega sklada sodiščem za izvajanje le teh, namenjajo sredstva. V ta namen glede na raziskovalno vprašanje, pripravimo pregled porabljenih sredstev slovenskih sodišč, katera so bila porabljena v letih 2018 do 2023 za namene alternativnega reševanja sodnih sporov.

2 Teoretična izhodišča

2.1 Delovni spor

Med udeleženci delovnih razmerij oziroma med strankami pogodb delovnega prava prihaja tudi do nesoglasij, ki lahko prerastejo v delovne spore. Do spora pride, če so nesoglasja med temi osebami tako zaostrijo, da je potrebno posredovanje tretjega subjekta, da se spor odpravi. Spori med ljudmi povzročajo mnoge negativne posledice, zato sodobne pravne ureditve spodbujajo udeležence družbenih razmerij, da jih, kolikor je mogoče, preprečujejo, če do njih kljub vsemu pride, pa jih odpravijo po mirni poti, to je brez oblastnega odločanja sodišč ali državnih represivnih organov (Vodovnik, 2013, str. 180). Za reševanje delovnih sporov je na podlagi Zakona o delovnih in socialnih sodiščih - ZDSS-1 (2004, čl. 2.), pristojno Delovno sodišče kot prvostopenjski organ in Višje delovno in socialno sodišče kot drugostopenjski organ. Delovno sodišče je pristojno tako za odločanje v individualnih kakor tudi kolektivnih delovnih sporih.

Vzroke za nastanek spora med strankama v pogodbenem (tudi delovnem) razmerju lahko razdelimo na posredne in neposredne. Posredni vzroki so tisti, ki nastanejo že pred ali ob sklepanju pogodbe (vključno s pogodbo o zaposlitvi) in lahko pomembno vplivajo na poznejše

spore. Na pravna razmerja med strankama ter posledične spore lahko vplivajo številni pravni in dejanski dejavniki. Zakon o obligacijskih razmerjih (Uradni list RS, št. 97/2997, UPB1, OZ) v več določbah ureja načela pravnega sklepanja pogodb. Tako 22. člen določa pravila pogajanj pred sklenitvijo pogodbe. Čeprav pogajanja strank ne zavezujejo (prvi odstavek), je stranka odškodninsko odgovorna, če se pogaja brez namena sklenitve pogodbe (drugi odstavek). Prav tako odškodninska odgovornost nastopi, če stranka opusti namen sklenitve pogodbe, zaradi česar nasprotni stranki nastane škoda (tretji odstavek). Posredne vzroke za spore med strankama lahko razvrstimo v tri glavne skupine: neustrezno, pomanjkljivo ali celo protipravno sklenjena pogodba, neustrezno obveščanje oziroma pomanjkljiva obveščenost strank v postopku sklepanja pogodbe in nejasna, dvomljiva ali celo nasprotujoča si pravna ureditev (npr. zakonodaja, kolektivne pogodbe, drugi predpisi). Neposredni vzroki pa nastanejo po sklenitvi pogodbe, torej v času njenega izvajanja. Ti so neposreden pravni razlog za kršitev pogodbe in posledično za nastanek spora. Poleg tega so lahko razlogi za spor tudi povsem osebne narave, vendar se izražajo skozi pravne vidike, na primer pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi (Novak, 2012, str. 2).

Delovne spore delimo glede na udeležene stranke postopka, na individualne in kolektivne delovne spore. Poleg delodajalca in delojemalca je stranka v delovnem sporu lahko tudi sindikat. Individualni delovni spori so spori med delojemalci in delodajalci, do katerih pride zaradi neizpolnjevanja s pogodbo določenih obveznosti, z ene ali druge strani. Prvostopenjski organ ima pristojnost za odločanje v individualnih delovnih sporih (ZDSS-1, 2004, čl. 5.) o sklenitvi, obstoju, trajanju in prenehanju delovnega razmerja, o pravicah, obveznostih in odgovornostih iz delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem oziroma njihovimi pravnimi nasledniki, o pravicah in obveznostih iz razmerij med delavcem in uporabnikom, h kateremu je delavec napoten na delo na podlagi dogovora med delodajalcem in uporabnikom, v zvezi s postopkom zaposlovanja delavca med delodajalcem in kandidatom, o pravicah in obveznostih iz industrijske lastnine, ki nastanejo med delavcem in delodajalcem na podlagi delovnega razmerja, o opravljanju del otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov, o kadrovske štipendiji med delodajalcem in dijakom ali študentom, o volonterskem opravljanju pripravništva, za katere tako določa zakon. »Kolektivni delovni spor je nesoglasje med strankami kolektivnih sporazumov in udeleženci kolektivnih delovnih razmerij, ki ga želijo stranke oziroma udeleženci kolektivnih delovnih razmerij odpraviti s pomočjo tretjega po mirni poti ali pred delovnim sodiščem. Za reševanje kolektivnih delovnih sporov je značilno, da zakonodaja spodbuja reševanje teh sporov po mirni poti in da udeleženci kolektivnih delovnih razmerij lahko sami, pogosto povsem prosto v kolektivnih sporazumih oblikujejo institute, prek katerih rešujejo te spore« (Vodovnik, 2013, str. 182). Kolektivni delovni spori se tako nanašajo na delodajalce in sindikate, kot predstavnike delojemalcev, kateri nastanejo zaradi nespoštovanja s kolektivnimi pogodbami določenih pravic in obveznosti. Prvostopenjski organ pri kolektivnih delovnih sporih ima pristojnost za odločanje (ZDSS-1, 2004, čl. 6.) o veljavnosti kolektivne pogodbe in njenem izvrševanju med strankami kolektivne pogodbe ali med strankami kolektivne pogodbe in drugimi osebami, o pristojnosti za kolektivno pogajanje, o skladnosti kolektivnih pogodb z zakonom, medsebojni skladnosti kolektivnih pogodb in

skladnosti splošnih aktov delodajalca z zakonom in s kolektivnimi pogodbami, o zakonitosti stavke in drugih industrijskih akcij, o sodelovanju delavcev pri upravljanju, o pristojnostih sindikata v zvezi z delovnimi razmerji, v zvezi z določitvijo reprezentativnosti sindikata, za katere tako določa zakon.

Poleg sodnega reševanja delovnih sporov, katerega zakonodajalec določa v 200. členu Zakona o delovnih razmerjih – ZDR-1 (2013), je s sprejetjem 201. člena predvidel tudi alternativo reševanja delovnih sporov, tako kolektivnih kot individualnih, s pomočjo mediacije in arbitraže. ZDR-1 ne dopušča arbitraže v individualnih delovnih sporih, v kolikor to ni izrecno določeno s kolektivno pogodbo ustrezne panoge. Kolektivne pogodbe trenutno te možnosti ne predvidevajo, zato je v individualnih delovnih sporih dopustna le mediacija. ZDR-1 v 2. odst. 200. členu določa, da v kolikor delodajalec v roku 8 delovnih dni po vročeni pisni zahtevi delavca ne izpolni svoje obveznosti iz delovnega razmerja oziroma ne odpravi kršitve, lahko delavec v roku 30 dni od poteka roka za izpolnitev obveznosti oziroma odpravo kršitev s strani delodajalca, zahteva sodno varstvo pred pristojnim delovnim sodiščem. V 1. odstavku 201. člena pa ZDR-1 določa, da v kolikor mediacija ni uspešno zaključena najkasneje v roku 90 dni od sklenitve dogovora o mediaciji, lahko delavec v nadaljnjem roku 30 dni od neuspešno zaključene mediacije, uveljavlja sodno varstvo pred delovnim sodiščem (Evropski center za reševanje sporov, n.d.).

2.2 Alternativno reševanje sporov

Spore, ki nastajajo tekom različnih razmerij, se rešuje v okviru sodne veje oblasti pred pristojnimi sodišči. Zaradi dolgotrajnosti postopkov pred sodišči, se postopoma uveljavljajo in uporabljajo tudi alternative oblike reševanja sporov. »Alternativno reševanje sporov (v nadaljnjem besedilu »ARS«) lahko predstavlja tako učinkovito metodo reševanja sporov, da je možno z njo precej zmanjševati tudi sodne zaostanke. Načeloma pravi ARS postopki predstavljajo alternativo sodnim postopkom, torej jih stranke uporabijo namesto sodnega postopka. Vendar pa pravni red Evropske unije (v nadaljnjem besedilu »EU«) vnaša v pravne rede vseh držav članic možnosti reševanja prav vseh postopkov z alternativnimi oblikami reševanja sporov v vseh fazah njihovega reševanja: predsodnih in sodnih« (Penko Natlačen, 2011, str. 21). »Alternativno reševanje sporov pravna teorija definira kot vrsto konsenzualnih postopkov, ki so alternativa razsojevalnim postopkom, kot sta pravda in arbitraža, in ki običajno, čeprav ne vedno, vključujejo intervencijo, pomoč ali posredovanje ene ali več nevtralnih tretjih oseb, ki strankam omogočijo rešitev spornega razmerja« (Brown, Marriot v Zalar, 2010, str. 31).

21. maja 2008 sta Evropski parlament in Svet Evropske unije sprejela Direktivo 2008/52/ES, o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah (Direktiva 2008/52/ES, 2008), ki je bila podlaga za sprejem dveh zakonov v Republiki Sloveniji, Zakona o mediaciji v civilnih in gospodarskih sporih (v nadaljnjem besedilu »ZMCGZ«) in ZARSS. ZMCGZ, sprejet v letu 2008, ki je stopil v veljavo z 21. junijem 2008, je prispeval k sistemski ureditvi ARS v slovenskem pravnem redu. Pred sprejetjem tega zakona so sicer že bile v nekaterih zakonih vsebovane določbe, ki urejajo reševanje sporov s pomočjo tretjih oseb, vendar le te vsebujejo

posebnosti na specialnih področjih, npr. Zakon o kolektivnih pogodbah – ZkolP predvideva za reševanje kolektivnih delovnih sporov posredovanje posebnega strokovnjaka, ki ga imenuje minister za delo na predlog strank, Zakon o delovnih razmerjih (v nadaljnjem besedilu »ZDR-1«), predvideva posredovanje inšpektorja za delo v sporu med delodajalcem in delojemalcem, Zakon o trgu finančnih instrumentov – ZTFI in Zakon o zavarovalništvu – Zzavar določata, da morajo banke oziroma zavarovalnice vzpostaviti ali se vključiti v učinkovito shemo zunajsodnega reševanja sporov, itd. (Zalar et al., 2010, str. 113). Alternativno reševanje sporov po ZMCGZ obsega spore, ki nastajajo v civilnopravnih, gospodarskih, delovnih in drugih premoženjskopravnih razmerjih, ne obsega pa reševanja sporov, ki se nanašajo na civilnopravna vprašanja, ki so urejena s kogentnimi predpisi, kot je na primer vprašanje osebnega statusa ali vprašanje individualnega delovnega spora glede pravice do minimalne plače. ZARSS, sprejet v letu 2009, ki je stopil v veljavo z dnem 15. decembra 2009 in se pričel uporabljati z dnem 15. junija 2010, širi postopkovne možnosti, ki jih imajo na razpolago stranke za rešitev svojih sporov. Poleg klasičnega pravnega in nepravdnega postopka se lahko spori iz civilnopravnih razmerij rešujejo vsaj v enem od razpoložljivih alternativnih postopkov. ARS, kot je opredeljeno z ZARSS, je postopek, ki ne pomeni sojenja in v katerem ena ali več tretjih nevtralnih oseb sodeluje pri reševanju spora iz gospodarskih, delovnih, družinskih in drugih civilnopravnih razmerij, s postopki mediacije, arbitraže, zgodnje nevtralne ocene ali drugimi podobnimi postopki. Za uporabo ARS so pristojna okrajna, okrožna, delovna in višja sodišča ter višje delovno in socialno sodišče, ki strankam omogočijo uporabo, s sprejetjem in uveljavitvijo programa ARS. Le ta morajo strankam obvezno zagotoviti uporabo mediacije, lahko pa tudi uporabo drugih oblik ARS. Sodišča lahko sprejmejo in izvajajo program na dva z zakonom določena načina, kot sodišču pridružen program ali s sodiščem povezan program.

»V vseh modernih državah in tudi pri nas veliko razpravljamo o alternativnem reševanju sporov (alternative dispute resolution – ADR). Alternativno reševanje sporov je skupek postopkov, ki so alternativa pravdanju, torej sodnemu odločanju. V bistvu naj bi vse te oblike pripeljale do poravnave med strankami, če že ne do sodne poravnave, vsaj do poravnave materialnega prava« (Ude v Puharič, 2000, str. 1410). Sodišča namreč ponudijo strankam možnost ARS v vseh zadevah, ima pa sodnik diskrecijsko pravico v tem, da lahko oceni, da v posamezni zadevi to ne bi bilo primerno.

Dolžnost sodišč, da ponudijo mediacijo, ne pomeni, da mora sodišče mediacijo obvezno ponuditi strankam v vsaki zadevi. ZARSS v prvem odstavku 15. člena omogoča sodniku, da oceni, da napotitev na mediacijo ne bi bila primerna. ZARSS torej ne predpisuje avtomatične ponudbe mediacije s strani sodišča v vsaki zadevi, temveč uvaja dolžnost sodišča oziroma sodnika, da pregleda ustreznost oziroma primernost vsake zadeve za predložitev v postopek mediacije in na tej podlagi diskrecijsko odloči, ali naj se zadeva predloži v ponudbo strankam za izvedbo mediacije ali ne. Prav tako dolžnost sprejema programa mediacije ne pomeni, da je mediacija obvezna za stranke. ZARSS v celoti ohranja prostovoljnost mediacije za stranke, ki jo predpisuje prvi odstavek 5. člena Direktive o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah ob tem, ko sodiščem hkrati nalaga dolžnost,

da stranke spodbujajo k podaji soglasja in k sodelovanju v mediaciji (Zalar et al., 2010, str. 34).

ZARSS ne izhaja iz načela avtomatične ponudbe alternativnega reševanja spora v vsaki zadevi temveč iz načela, da sodišče ponudbo pošlje le v tistih zadevah, v katerih sodnik oceni, da so primerne za predložitev v tak postopek. Zato je primerno, da program okvirno določi merila za tako oceno. Pri tem je mogoče upoštevati značilnosti, ki so povezane s strankami in njihovimi odvetniki (pripravljenost na pogajanja in popuščanje, željo po vzdrževanju osebnega ali poslovnega odnosa, realnost pričakovanj v zvezi z izidom spora), in značilnosti, ki se nanašajo na naravo in vrsto spora (kompleksnost spora z vidika dejanskih in pravnih vprašanj, število strank v sporu (ne) obstoj sodne prakse o spornih vprašanjih, varstvo javnega interesa, morale ali temeljnih človekovih pravic) (Zalar et al., 2010, str. 41).

Po Harvardskem konceptu obstajajo trije sklopi meril, s katerimi lahko ocenimo, ali je zadeva primerna za mediacijo ali ne. Prvi sklop je povezan s cilji, ki jih imajo stranke v sporu, drugi sklop obsega značilnosti postopka, strank in spora, tretji sklop so procesne ovire za doseg uspešne rešitve spora. Pri prvem sklopu se ocenjujejo hitrost rešitve, zaupnost, nevtralno mnenje, minimalni stroški, vzdrževanje ali izboljšanje odnosov, sodni precedens, maksimalna ali minimalna finančna odmera, nova rešitev, nadzor nad postopkom, nadzor nad izidom postopka, prenos odgovornosti za rešitev na tretjega, sodni nadzor in prisilna odločitev, transformacija strank. Pri drugem sklopu se ocenjuje dober odnos med odvetniki, dober odnos med strankami, nagnjenost strank k reševanju problemov, pripravljenost za opravičilo, pripravljenost na poravnavo ali na poskus ARS, vključenost glavnih akterjev, število spornih vprašanj, procesna korist od pravde, potreba po specifičnem strokovnem znanju tretje, nevtralne osebe. Glede procesnih ovir pa je potrebno oceniti šibkost komuniciranja, potrebo po izražanju čustev, različen pogled na dejstva, različno razumevanje prava, pomen načel, pritisk zavzetosti, povezanost z drugimi spori, število strank v sporu, razlike med interesi odvetnika in njegovega klienta, sodni sindrom, strah pred razkritjem resničnih interesov, psihološke ovire, nesposobnost uspešnih pogajanj, nerealna pričakovanja in neravnotežje moči. Kot poseben sklop lahko štejemo negativna merila, ki so podlaga za oceno sodišča, kot so spori v katerih je bila katera od strank podvržena psihični viktimizaciji, zlorabi, nasilju ali grožnjam, ali v katerem stranka utemeljeno želi pridobiti precedenčno odločitev sodišča (Zalar et al., 2010, str. 41-42). Pri vsakem primeru posebej je torej pomembno, da se v prvi vrsti presojuje vse vrste okoliščin primera in tako oceni, ali je spor primerno reševati s pomočjo ene izmed alternativnih oblik. Skrbna presoja okoliščin primera je zato pogoj za uspešen pričetek in zaključek, saj le te pri eni vrsti postopka ARS lahko govorijo v prid napotitve, medtem ko pri drugi vrsti postopka pomenijo oviro.

Višje sodišče v Ljubljani že od 1. septembra 2009 omogoča strankam reševanje sporov z mediacijo v okviru oddelka za alternativno reševanje sporov. Po uveljavitvi Zakona o alternativnem reševanju sodnih sporov (2009) sodišče ponuja mediacijo v vseh primerih, razen v sporih, ki po svoji naravi niso primerni za tovrstno reševanje. Mediacija ni pomembna zgolj zaradi števila rešenih zadev, temveč tudi zaradi visokega zadovoljstva strank. Analiza ankete,

ki jo je sodišče izvedlo leta 2018 med udeleženci mediacijskih postopkov, je pokazala, da je 75 % strank ocenilo mediacijo z oceno 5 (zelo zadovoljen) ali 4 (zadovoljen). Ti rezultati odražajo razloge, zaradi katerih odvetniki priporočajo mediacijo, oziroma razloge, zakaj sodišče spodbuja ta način reševanja sporov. Najpogostejši razlog je hitra rešitev spora (63 %), sledi pa možnost sooblikovanja rešitve spora (25 %). Uspešnost ARS na sodišču se meri s številom rešenih zadev v teh postopkih. Cilj tega pristopa je povečanje deleža sporov, rešenih z mediacijo, z namenom razbremenitve sodišč in sodnikov. Mediacija se pogosto uporablja za najzahtevnejše primere, saj omogoča razrešitev ne le konkretnih sodnih sporov, temveč tudi globljih razlogov za dolgotrajne napetosti med strankami. S tem pristopom se skuša preprečiti nastanek novih sporov in trajno razrešiti nesoglasja med strankami (Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2018, 2019, str. 54).

2.3 Stroški alternativnega reševanja sodnih sporov

Stroški postopka alternativnega reševanja sporov niso stroški sodnega postopka, tudi če gre za mediacijo, ki jo na podlagi ZARSS strankam zagotavlja sodišče. Sodišča strankam omogočajo uporabo alternativnega reševanja sporov s sprejemom in uveljavitvijo programa sodišču pridružene mediacije (primerjaj 4. člen ZARSS). Vendar mediacija ni del pravnega postopka. Slednji je zaradi postopka alternativnega reševanja spora prekinjen (tretji odstavek 206. člena ZPP), postopek alternativnega reševanja spora pa je samostojen. V njem navzočnost pooblaščenecv strank na srečanjih in narokih ni obvezna (peti odstavek 16. člena ZARSS). Po splošni določbi drugega odstavka 18. člena Zakona o mediacijah v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ6) vsaka stranka nosi svoje stroške mediacije, če se niso drugače sporazumele. Skupne stroške mediacije pa nosijo stranke po enakih delih (VSL Sklep II IC 909/2022).

Vendar pa, kot izhaja iz sodbe Upravnega sodišča (2020), se zaradi prepletenosti sodnega in mediacijskega postopka v primeru brezplačne pravne pomoči šteje, da odobreni stroški sodnega postopka krijejo tudi stroške mediacijskega postopka, ki se izvede tekom sodnega postopka. Upravičenec do brezplačne pravne pomoči ima namreč pravico do pravne pomoči dodeljenega odvetnika tudi v mediacijskem postopku, izvajalec brezplačne pravne pomoči pa ima za opravljeno delo v tem postopku pravico do nagrade – četudi mediacija ni uspela. Zato stroški mediacije, do katerih je upravičen odvetnik kot izvajalec brezplačne pravne pomoči, ne zajemajo le stroškov sklenjene poravnave v postopku mediacije, temveč zajemajo v primeru, ko se mediacija ne zaključi uspešno (s sklenitvijo poravnave), tudi stroške zastopanja stranke v postopku mediacije.

Sredstva za financiranje programa ARS na sodiščih se zagotavljajo v proračunu sodišč; v sporih iz razmerij med starši in otroci ter v delovnopравnih sporih zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi stranke ne plačajo stroškov mediacije, v ostalih civilnih sporih so za stranko brezplačne prve tri ure mediacije, v gospodarskih sporih pa je mediacija v celoti plačljiva. V letih od 2018 do 2023 so se stroški mediacij večinoma pokrivali iz sredstev EU, v okviru

Evropske kohezijske politike za programsko obdobje 2014-2020, na podlagi Dogovora o sodelovanju pri izvajanju podaktivnosti: Identifikacija in implementacija orodij za promocijo med Ministrstvom za pravosodje in Vrhovnim sodiščem Republike. Ministrstvo za pravosodje, v okviru operacije Učinkovito pravosodje preko podaktivnosti »Identifikacija in implementacija orodij za promocijo izvajanja sodišču pridružene mediacije« zagotavlja sredstva za izvajanje promocije mediacije, s črpanjem EU sredstev za promocijo postopkov mediacije za stranke, s čimer jim je olajšano breme stroškov postopka (Sodstvo Republike Slovenije, 2022).

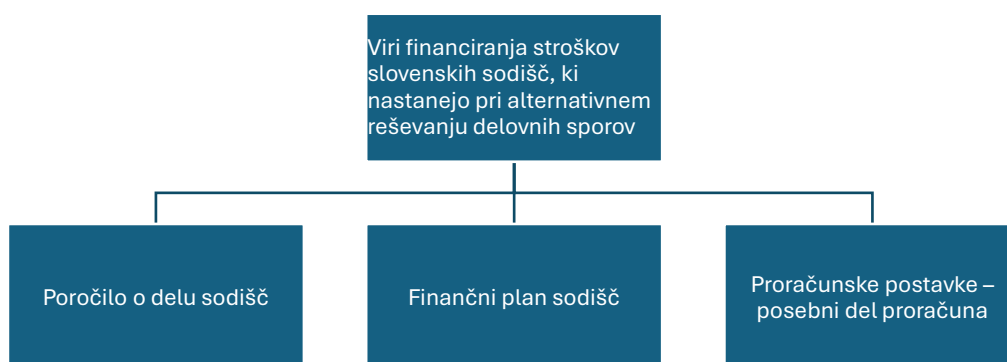
3 Metoda

Najprej smo pregledali literaturo in jo strnili v teoretičnem delu, kjer smo pojasnili ključne pojme in strokovne izraze. S tem smo želeli bralcu omogočiti jasno razumevanje obravnavane tematike ter ga usmeriti k bistvu naše analize, torej k problemu ustreznosti presoje.

Za namen raziskave smo uporabili različne vire, predvsem zakonodajno pravne vire, ki smo jih podkrepili s spoznanji avtorjev in dostopnimi podatki institucij s področja sodnega in pravosodnega sistema. Pregledali smo njihova letna poročila in proračunske postavke, v okviru katerih se zagotavljajo sredstva za delovanje sodišč. Podatke smo s pomočjo analize v Excelu strnili v tabelarno obliko, jih povezali z vsebino javno objavljenih podatkov sodišč in proračuna in na podlagi rezultatov analize primerjalnega obdobja leta 2018 prišli do ugotovitev, na podlagi katerih smo lahko izpeljali zaključke, ki so podlaga za odgovor na raziskovalno vprašanje.

V skladu s teoretičnimi izhodišči in zastavljenimi cilji smo oblikovali model raziskave, ki je prikazan na sliki 1.

Slika 1
Model raziskave

4 Rezultati

Glede na zastavljen model raziskave, v nadaljevanju (glej tabeli 1 in 2) prikazujemo zbrane podatke slovenskih sodišč.

Tabela 1

Stroški alternativnega reševanja sodnih sporov slovenskih sodišč med 2018 – 2023, po virih

Vir/Leto	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sredstva EU + slovenska udeležba v EUR	312.221	325.918	261.048	275.706	284.352	328.993
Sodišča – proračunska sredstva v EUR	11.211	10.050	3.946	7.777	9.392	34.292
Skupaj EUR	323.432	335.968	264.994	283.483	293.744	363.285

Povzeto in prirejeno iz Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2022, str. 99-100 in Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2023, str. 59-60,
https://www.sodisce.si/sodna_uprava/letna_porocila/

Stanje postavke alternativno reševanje sporov za vir proračunske postavke, prikazujemo v nadaljevanju v tabeli 2, po podatkih primeroma za leto 2018.

Tabela 2

Načrtovana in realizirana sredstva postavke alternativno reševanje sodnih sporov v letu 2018 po slovenskih sodiščih

Sodišče	Načrtovano	Realizirano	Razlika
Višje sodišče Celje	304	0	304
Višje sodišče v Kopru	537	0	537
Višje sodišče v Ljubljani	2.395	219	2.176
Višje sodišče v Mariboru	550	82	468
Okrožno sodišče v Celju	11.227	573	10.654
Okrožno sodišče v Kopru	6.499	1.402	5.097
Okrožno sodišče v Kranju	4.995	1.343	3.652
Okrožno sodišče v Ljubljani	31.112	5.045	26.067
Okrožno sodišče v Mariboru	6.728	773	5.955
Okrožno sodišče v Murski Soboti	2.636	243	2.393
Okrožno sodišče v Novi Gorici	2.678	962	1.716
Okrožno sodišče v Novem mestu	1.105	461	644
Okrožno sodišče v Krškem	2.298	71	2.227
Okrožno sodišče na Ptuj	1.449	37	1.412
Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu	1.524	0	1.524
Okrajno sodišče v Ljubljani	3.010	0	3.010
Višje delovno in socialno sodišče	570	0	570
Delovno sodišče v Celju	1.098	0	1.098
Delovno sodišče v Kopru	791	0	791
Delovno in socialno sodišče v Ljubljani	4.023	0	4.023
Delovno sodišče v Mariboru	471	0	471
Skupaj	86.000	11.211	74.789

Povzeto in prirejeno po Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2018, 2019, str. 1-3.
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/Drzavni-proracun/Zakljucni-racun/2018-ZR/04-Obrazlozitev-posebne-dela/41-42-46-50-Sodisca.pdf>

5 Razprava

Iz tabele 1 je razvidno, da je v letu 2018 izkazano začetno stanje stroškov alternativnega reševanja sodnih sporov 323.432 tisoč EUR, od katerih največji delež predstavljajo sredstva iz EU in slovenske udeležbe (312.221 tisoč EUR), medtem ko proračunska sredstva sodišč znašajo bistveno manj, le 11.211 tisoč EUR. Leto 2019 je zaznamovano z rastjo skupnih sredstev na 335.968 tisoč EUR, kar je povečanje za 3,87 % glede na leto 2018. V letu 2020 skupna sredstva upadejo na 264.994 tisoč EUR, kar predstavlja občuten padec za 21,14 % glede na prejšnje leto. Najbolj izstopa zmanjšanje sredstev iz EU in slovenske udeležbe na 261.048 tisoč EUR, medtem ko proračunska sredstva za sodišča še dodatno padejo na 3.946 tisoč EUR, kar nakazuje na vpliv posebnih okoliščin (pandemija COVID-19). V letu 2021 se skupna sredstva ponovno povečajo na 283.483 tisoč EUR, kar je rast za 6,97 % glede na leto 2020. To kaže na postopno okrevanje po pandemiji in povečano rabo reševanja sporov na alternativen način. Leto 2022 prinaša nadaljnje povečanje skupnih sredstev na 293.744 tisoč EUR, kar je rast za 3,62 % v primerjavi z letom 2021. Leto 2023 beleži znatno povečanje skupnih sredstev na 363.285 tisoč EUR, kar je največje med analiziranimi leti in pomeni rast za 23,66 % glede na leto 2022. Sredstva iz EU in slovenske udeležbe dosežejo vrhunec pri 328.993 tisoč EUR, medtem ko proračunska sredstva za sodišča skokovito narastejo na 34.292 tisoč EUR, kar nakazuje na rast reševanja sporov na alternativen način, predvsem mediacij, ki so plačljive, torej mediacij s področja gospodarskih sporov. Sredstva iz EU in slovenske udeležbe so večji del analiziranega obdobja stabilna z določenimi nihanjem, največji porast pa beležijo v letu 2023. Proračunska sredstva za sodišča so skozi leta zelo variabilna; po izjemno nizkih vrednostih v letih 2020–2021 dosežejo rekord v letu 2023. Skupna sredstva – stroški ARS se na dolgi rok povečujejo, kljub občasnim padcem (predvsem v letu 2020), kar nakazuje na stanje rasti stroškov ali/in rasti števila opravljenih mediacij. Sodišča ne ločijo posebej porabljenih sredstev EU po vrsti spora, zato podatkov o stroških alternativnega reševanja delovnih sporov ne moremo posebej prikazati. V okviru vira proračunska sredstva so izkazana sredstva, ki so jih sodišča v okviru svojih finančnih načrtov zalagala za poravnavo stroškov gospodarskih mediacij in mediacij, daljših od treh ur.

Iz tabele 2 je razvidno, da je bilo v proračunskih postavkah za postavko alternativno reševanje sporov zagotovljenih 86.000 EUR sredstev, največji delež Okrožnemu sodišču v Ljubljani in najmanjši Delovnemu sodišču v Mariboru. Iz stolpca o realizaciji je razvidno, da je le ta bila največja pri Okrožnemu sodišču v Ljubljani. Skupni znesek realizacije se tako ujema s podatki tabele 1 za leto 2018, pri viru proračunskih sredstev. V okviru tega vira financiranja bi podatke o stroških alternativnega reševanja delovnih sporov lahko prikazali, če bi izhajali iz podatkov o delovnih sodiščih, vendar le ta nimajo realizacije, iz česar lahko povzamemo, da so se vsa sredstva za pokrivanje stroškov mediacij v delovnih sporih poravnala iz sredstev EU in da so bila krajša od treh ur. Vendar pa smo ravno zaradi ničelne realizacije pri Delovnih in socialnih sodiščih raziskovali naprej in glede na besedilo Zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2018 (2019, str. 65) prišli do ugotovitev, da podatki o realizaciji, primeroma pri Višjem sodišču v Mariboru, izkazujejo razliko med izdatki za nagrade in stroške mediatorjem, katerih izplačil v letu 2018 je bilo 954 EUR, in vračili stroškov s strani strank v

mediacijah, ki jih je bilo 872 EUR. Realizacija, ki pomeni porabljen proračunska sredstva sodišča za namene alternativnega reševanja sodnih sporov, in je izkazana na postavki alternativno reševanje sodnih sporov, znaša 82 EUR. Iz tega torej sledi, da predstavljajo podatki realizacije po posameznih sodiščih ne le izdatke, marveč razliko med prejemki in izdatki, ki glede na postopek ARS, nastajajo v posameznem proračunskem obdobju. Glede na razliko med načrtovanimi in realiziranimi sredstvi postavke alternativno reševanje sporov v višini 74.789 EUR in porabljenimi sredstvi v višini 11.211 EUR pa lahko sklepamo, da je v letu 2018 bilo planiranih dovolj sredstev za izvajanje postopkov ARS.

Iz analize podatkov sodišč lahko povzamemo, da se postopki ARS krijejo iz dveh virov, evropskih sredstev in sredstev proračuna, da so proračunska sredstva neporabljena in hkrati odgovorimo na raziskovalno vprašanje pritrdilno, in sicer, da je razpoložljivih sredstev za izvajanje ARS na voljo dovolj in da se le ta porabljajo za namene promocije ARS, hkrati pa omogočajo lažjo dostopnost ARS za stranke, še posebej v civilnih in delovnopravnih sporih. Analiza stroškov v obdobju 2018–2023 kaže na povečanje sredstev, namenjenih ARS, kar odraža rastoče zaupanje v tovrstne metode in njihovo uspešnost, vendar je potrebno biti previden, da je uspešnost lahko pogojena tudi s (so)financiranjem tovrstnih postopkov. Poraja se vprašanje, kaj in kako bi bilo, če ARS ne bi bil (so)financiran s strani Evropskega kohezijskega sklada in proračunskih postavk, v smislu kolikšna bi bila razlika, če sploh, v stroških med rednim sodnim postopkom in postopkom ARS. Sistematičen pregled financiranja ARS in primeri iz prakse poudarjajo prednosti mediacije kot manj obremenjujočega postopka za stranke, obenem pa prikazujejo naraščajoče stroške, ki so povezani z večjo uporabo teh metod, še posebej v gospodarskih in kompleksnih sporih, hkrati pa tudi z naraščanjem stroškov storitev in blaga ter materiala, ki je porabljen v okviru teh postopkov. Glede na prikazane podatke o stroških ARS slovenskih sodišč v obdobju 2018–2023 lahko zaključimo, da si želimo tudi v nadalje (so)financiranje s strani evropske kohezijske politike, kajti tovrstni postopki so glede na hitrost dosega sprave med strankami, ki je predvsem pomembna v delovnih sporih, pripoznani kot učinkoviti, vendar ob predpostavki, da je poskrbljeno tudi za njihovo financiranje. Kakšen vpliv bi imel drugačen način financiranja od znanega, pa je zaenkrat, ko iz analize podatkov lahko predvidimo le rast števila postopkov ARS, preuranjeno napovedovati.

6 Zaključek

V okviru raziskave ugotavljamo, da ARS, predvsem mediacija, pomembno prispeva k hitrejšemu, manj formalnemu in stroškovno ugodnejšemu reševanju delovnih sporov, še posebej pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Stroški ARS so praviloma nižji kot pri rednih sodnih postopkih, kar omogočajo tudi razpoložljiva javna sredstva in sredstva evropske kohezijske politike. Analiza financiranja ARS v obdobju 2018–2023 kaže na naraščanje sredstev in s tem zaupanje v učinkovitost teh postopkov, vendar pa postavlja vprašanje, kako učinkoviti bi bili postopki ARS brez (so)financiranja.

Raziskava osvetljuje pomembnost ARS kot orodja za zmanjšanje sodnih zaostankov in olajšanje dostopa do pravnega varstva, predvsem mediacije, kot ključnega mehanizma ARS, ki

izboljšuje učinkovitost pravosodnega sistema in znižuje stroške za stranke ter družbo. Dodana vrednost raziskave je v natančni analizi financiranja slovenskih sodišč, ki je pomembna za oblikovanje prihodnjih politik financiranja v pravosodju na področju ARS.

Menedžerji pravosodnih institucij z vpeljanimi postopki ARS usmerjajo delovanje k hitrejšemu reševanju sporov, kar prinaša prepotrebna zmanjšanja sodnih zaostankov in povečuje produktivnost. Za družbo ARS prinaša manjšo obremenitev sodnega sistema ter s tem omogoča dostopnejše pravno varstvo. Mediacija izboljšuje odnose med strankami in spodbuja sodelovanje, kar ima dolgoročne pozitivne vplive na delovna okolja.

Raziskava se osredotoča na obdobje 2018–2023 in zajema predvsem podatke slovenskih sodišč, kar omejuje možnosti generalizacije na druge pravne sisteme. Prav tako raziskava ne vključuje podrobnejše analize vpliva brez (so)financiranja ARS na dolžino in uspešnost postopkov. Vpliv naraščajočih stroškov storitev in materiala je obravnavan, vendar ne povsem kvantificiran.

Nadaljnje raziskave bi morale vključevati primerjalno analizo učinkovitosti ARS med različnimi pravnimi sistemi in možnost financiranja ARS brez evropskih kohezijskih sredstev. Predlagana je tudi podrobnejša analiza vpliva ARS na kakovost pravnih rešitev in dolgoročne učinke na delovna okolja. Raziskave bi se lahko razširile še na obravnavo specifičnih sektorjev gospodarstva in analizo stroškovne učinkovitosti glede na vrsto delovnih sporov.

Izvedba postopkov ARS je sofinancirana iz evropskih kohezijskih sredstev ter proračunskih postavk. Brez tovrstnega financiranja bi bili postopki ARS manj dostopni, kar bi negativno vplivalo na njihovo učinkovitost in obseg uporabe. Evropska kohezijska politika spodbuja in podpira razvoj ARS, vendar menimo, da bo v prihodnosti potrebna bolj sistematična ureditev financiranja, da se zagotovi dolgoročna stabilnost teh postopkov.

Reference

1. Brown, H., & Marriott, A. (2010). *Alternativno reševanje sporov*. V A. Zalar (ur.). GV Založba.
2. Direktiva 2008/52/ES o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah. (2008, 24. maj). *Uradni list EU št. L 136/3*. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:sl:PDF>
3. Evropski center za reševanje sporov. (n. d.) <http://www.ecdr.si/index.php?id=17>
4. Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2022. (2023). https://www.sodisce.si/sodna_uprava/letna_porocila/
5. Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2023. (2024). https://www.sodisce.si/sodna_uprava/letna_porocila/
6. Novak, J. (2012). *Mediacija v delovnih sporih*. https://www.kpk-rs.si/kpk/wp-content/uploads/2018/03/Dr_Janez_Novak_-_prispevek.pdf
7. Penko Natlačen, M. (2011). *Alternativno reševanje delovnih sporov s podporo socialnega dialoga ali Kaj je o tem dobro vedeti: zbornik*. 296.

8. Program alternativnega reševanja delovnih sporov pri Delovnem in socialnem sodišču v Ljubljani. (2014, 16. junij). https://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20220303085048
9. Pravilnik o mediatorjih v programih sodišč. (2010). *Uradni list RS št. 22/10 in 35/13*.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV10177>
10. Puharič, K. (2000). Alternativne oblike reševanja sporov. *Podjetje in delo*, 26(6), 1410-1416.
11. Sodstvo Republike Slovenije. (2022, 8. junij). *Mediacija - višja kultura odnosov v znak spoštovanja mirnega reševanja sporov, pravne kulture in kulture dialoga med ljudmi*.
https://www.sodisce.si/sodni_postopki/objave/2022060909374825
12. UPRS Sodba II U 18/2020-12. [https://sodnapraksa.si/?q=Uprs%20sodba%20II%20U%2018/2020-12&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111468238](https://sodnapraksa.si/?q=Uprs%20sodba%20II%20U%2018/2020-12&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111468238)
13. Ustava Republike Slovenije (URS). (1991). *Uradni list RS št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a*.
<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=USTA1>
14. Vodovnik, Z. (2013). *Normativni temelji delovnih in socialnih razmerij*. GV Založba.
15. VSL Sklep II IC 909/2022.
[https://sodnapraksa.si/?q=id:2015081111460569&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2015081111460569](https://sodnapraksa.si/?q=id:2015081111460569&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2015081111460569)
16. Zalar, A., Jovin Hrastnik, B., Damjan, H., Ude, L., Mežnar, Š. & Vlahek, A. (2010). *Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov (ZARSS) s komentarjem, Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ) s komentarjem, Zakon o arbitraži (ZArbit) s pojasnili*. GV Založba.
17. Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2018. (2019).
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/Drzavni-proracun/Zakljucni-racun/2018-ZR/04-Obrazlozitev-posebnega-dela/41-42-46-50-Sodisca.pdf>
18. Zakon o inšpekciji dela (ZID-1). (2014). *Uradni list RS št. 19/14 in 55/17*.
<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO6711>
19. Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov (ZARSS). (2009). *Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12 – ZUJF*. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5648>
20. Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ). (2008). *Uradni list RS št. 56/08*.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5289>
21. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). (2013). *Uradni list RS št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPDVE, 119/21 – ZČmIS-A, 202/21 – odl. US, 15/22, 54/22 – ZUPŠ-1, 114/23 in 136/23 – ZIUZDS*.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5944>
22. Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1). (2004). *Uradni list RS št. 2/04, 45/08 – ZArbit, 45/08 – ZPP-D, 47/10 – odl. US, 43/12 – odl. US, 10/17 – ZPP-E in 196/21 – ZDOsk*.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3657>

Anita Blažič je magistra javne uprave, zaposlena v državni upravi na področju nadzora transfernih cen. Svojo poklicno pot je pričela z delom na področju zdravstvenih zavarovanj, nadaljevala na področju izdelave prostorskih aktov in nato na davčnem področju, kjer se je ukvarjala s knjigovodstvom, davčnim nadzorom posameznih področij poslovanja in nadzorom elektronskega poslovanja. Poklicno pot je nadaljevala z vodenjem finančno računovodske službe javnega zavoda na področju socialnega varstva in zdravstva. Je aktivna članica projekta Davčnega opismenjevanja mladih. Na Fakulteti za ekonomijo in informatiko Univerze v Novem mestu izvaja pedagoški proces pri predmetih študijskega programa Upravljanje in poslovanje.

Abstract:

Labor Dispute, Alternative Resolution, and Its Costs

Research Question (RQ): Do Slovenian courts have sufficient public funds available to ensure the smooth implementation of alternative dispute resolution methods?

Purpose: The purpose of the research is to present labor disputes and their alternative resolution methods within the judicial system, with a focus on mediation as a mandatory procedure under the ZARSS. The research focuses on the costs incurred by courts in implementing these alternative procedures.

Method: During the research, social science research methods were used. The research began with the collection method, through which the existing literature was reviewed. Subsequently, the historical method was used for a brief presentation of ZARSS, and the descriptive analysis method was used to examine the legal bases and professional literature. Quotes of authors' opinions were treated within the compilation method. For the presentation of costs incurred for the implementation of alternative dispute resolution methods from 2018 to 2023, the data analysis method was used. Based on the analysis of statistical data as a whole, the forecasting method was used, and to some extent, the inductive and deductive methods as well.

Results: Sufficient funds are available for the implementation of ADR. They are mainly provided within the framework of European cohesion policy and are used for the promotion of ADR, while also facilitating easier access to ADR for parties, especially in civil and labor disputes.

Organization: The research offers useful findings for managers of judicial institutions. By emphasizing cost analysis, it enables more efficient planning of financial and human resources and improves procedures to reduce court backlogs.

Society: The research highlights the importance of access to legal protection, emphasizing the need for sustainable financing of ADR, which reduces costs and time for parties in labor disputes. By promoting ADR among the general public, it contributes to greater use of mediation, reducing conflict situations and strengthening a culture of dialogue. At the societal level, the research encourages the responsible use of public funds and the long-term improvement of the judicial system.

Originality: The originality of the research is reflected in the consideration of financial and organizational aspects of ADR in the context of the Slovenian judiciary, which is a new approach in the existing literature. The combination of legal, economic, and statistical analysis offers a comprehensive insight into the functioning of ADR and reveals previously overlooked levers for improvements. The findings of the research are not only theoretical but also practical, providing concrete solutions for improving the accessibility and efficiency of ADR.

Limitations/Future Research: The research focuses on the Slovenian legal system and a specific period (2018–2023), which may limit the general applicability of the findings. Future research could compare the functioning of ADR in different countries or legal systems and analyze the long-term effects of sustainable financing of ADR on society and judicial procedures. Additionally, it would be worthwhile to investigate the impact of digitalization on the implementation of ADR.

Keywords: labor dispute, alternative dispute resolution, costs of alternative dispute resolution.

Copyright (c) Anita BLAŽIČ

Creative Commons License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.